

«... وَ هِمَّتِي فِي رَوْحِ نَجَاحِ أَسْمَائِكَ وَ مَحَلِّ قُدْسِكَ...»

«... (معبود من!) و همتم را در قرار گرفتن در مسیر اسم هایت و قرار گرفتن در جایگاه قدست قرار ده ...»

• در خواست همتی عالی از خداوند

خداوند، تمامی ابزار لازم برای رسیدن به تکامل و وصول به خواسته ها و آرزوها را، در نهاد آدمی تعبیه نموده است. در واقع آن امدادهای غیبی که همگان آن را در افق های دور دست می جویند، در دسترس آدمی و در وجود خود او قرار دارد. از جمله این ابزارهای وصول به مقصود و از جمله این امدادهای غیبی، «همت ورزیدن» در انجام کاری برای رسیدن به هدف می باشد.

مرغ با پر می پرد تا آشیان پر   مردم همت است ای مردمان

مولانا

باری، اگر حقیقتاً آدمی در رسیدن به خواسته ای، همت ورزد، آن هدف را فتح خواهد نمود:

اهل همت، رخنه در سد سکندر می کنند   این سبک دستان، کلید فتح را دندانند

صائب تبریزی

و باز به قول «صائب تبریزی»، معنای توفیق در انجام کاری، چیزی جز همت‌مردانه نمی باشد و در این کار، نیازی هم به انتظار بردن خضر نبی نمی باشد.

معنی توفیق غیر از همت مردانه نیست   انتظار خضر بردن ای دل‌فرزانه چیست

و اساساً بنا به گفته محی الدین عربی در فصوص الحکم، آدمی به کمک «همت» خویش می تواند به نوعی آفرینش دست یابد. چنانچه گفته است: «أَلْعَارِفُ يَخْلُقُ بِهَمَّتِهِ مَا يَكُونُ لَهُ وَجُودٌ مِنْ خَارِجِ مَحَلِّ الْهَمَّةِ؛ عَارِفٌ بِه سَبَبُ هَمَّتِ خُودِ، مِي تَوَانِدُ دَرِ خَارِجِ اَز مَحَلِّ هَمَّتِ خُوشِ، اَفْرِينِش نَمَائِدِ». (خوارزمی، شرح فصوص الحکم، ص ۳۹۸)

غرض آنکه، مرکب چابک و رهوار همت می تواند آدمی را به هر جا که اراده نمود برساند. تنها، سخن در این است که اهل همت، در مسائل مورد اهتمامشان یکسان نمی باشند. گروهی از آنها از همتی ناچیز و بلکه پست برخوردارند و همه اهتمام خویش را به امور فانی و زود گذر دنیوی معطوف ساخته اند و به تعبیر حافظ شیرازی:

چه شکرهاست در این شهر که قانع شده اند   شاهبازان طریقت به مقام مگسی

عده ای دیگر از آدمیان نیز، همت خویش را اندکی فراتر برده، و شب و روز، در آن همت و اندیشه اند که به بهشت ابدی خداوند بار یابند که البته زهی سعادت. ولی بلند همت تر از این دو گروه نیز وجود دارند، آنها که تمام همتشان را صرف قرب و دیدار پروردگارشان نمودند و از خدایشان تنها او را طلب نمودند.

گر مخیر بکنندم به قیامت که چه خواهی   دوست ما را و همه نعمت فردوس شما را

سعدی

و نیز به تعبیر حافظ شیرازی:

تو و طوبی و ما و قامت یار   فکر هر کس به قدر همت اوست

خلاصه سخن آنکه، در فراز مورد نظر از مناجات، امام علیه السلام به ما می آموزد که از خداوند، همتی عالی طلب نماییم که همان، شهود اسماء حسنا و ره یابی به مقام قدسش می باشد. و در سایر دعاها نیز اهل بیت علیهم السلام از پروردگارشان، عالی ترین همت ها را در خواست می نمودند یا اشاره به عالی ترین همت خویش که لقای پروردگارشان باشد می نمودند. از جمله: امام سجاد علیه السلام می فرماید: «أَسْأَلُكَ مِنَ الْهَمِّمِ أَعْلَاهَا؛ پروردگارا! از تو عالی ترین همت هارا مسئلت می نمایم». (میزان الحکمة، ج ۱۴، ص ۶۶۸۰)

و در جای دیگر نیز، آن حضرت، چنین مناجات نموده است: «فَقَدْ انْقَطَعَتْ إِلَيْكَ هِمَّتِي وَ انْصَرَفَتْ نَحْوَكَ رَغْبَتِي فَأَنْتَ لَا غَيْرُكَ مُرَادِي وَ لَكَ لَا لِسِوَاكَ سَهْرِي وَ سَهَادِي؛ خدایا! همتم به تمامی، متوجه توست و رغبتم به سمت توست. تو مراد منی نه غیر تو و شب زنده داری و بی خوابی کشیدن های من برای توست نه برای غیر تو». (میزان الحکمة، ج ۱۴، ص ۶۶۸۰)

گفت: مغناطیسِ عشاقِ آست	همت عالیست کشف هر چه هست
هر که را شد همت عالی پدید	هر چه جست آن چیز، حالی شد پدید
هر که را یک ذره همت داد دست	کرد او خورشید را زان ذره پست

عطار